



POSZTÓSZÖVÉS, VÁNYOLÁS

A ványolók szintén az Eszenyő patak mentén voltak, mivel ezeket víz hajtotta. Ványolósok voltak: Ivácson Molnár Péter, Ivácson Molnár István, Ivácson Molnár Lázár (nagyapa, apa és fia), Góga András, Puskás Búza Bálint (felső). A ványoló egy nagy teknőből állt, melyre folyt rá egy kerék által a víz. Ezen a keréken botok voltak, melyek ütötték a vizes posztót. Ezáltal a posztó lemosódott és egy kicsit összement.

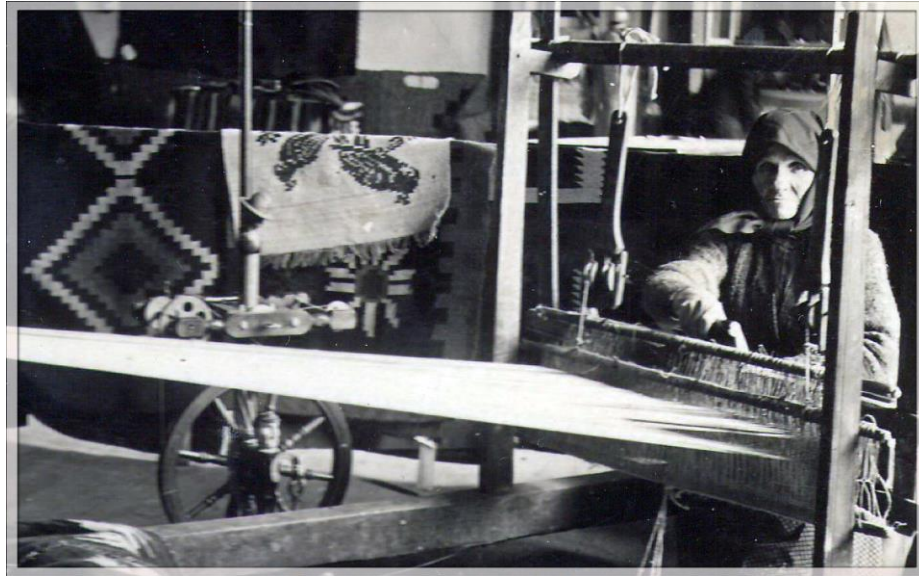


Kiterítették rudakra, hogy száradjon meg a posztó, majd szépen feltűrték és kész volt.

Megjegyezni kívánom, hogy a vallásos székely asszonyok főleg a fonónál, fonalvetésnél, szövésnél mindig imával kezdték a munkát. A legegyszerűbb kezdő imádság az volt:

„Szövő, fonó szent asszonyok, jöjjetek segítségünkre.”

Néha babonaságok is fűződtek a fonáshoz, szövéshez. Pl. ha az orsóról lesodródott a fonal, azt mondták: Vendég jó a házhoz. A szövésnél mikor befordult az öröm madzag (amikor fogytán volt a szövő), ha lány volt a háznál az kihúzta a madzagot és markába fogta. Kiszaladt az útra és amerről jött valaki azt tartották, hogy arra megy férjhez. Ha cigány jött, szerencséje lesz. Ha nő jött: még messze a férjhezmenetel.



Az asszonyok próbáltak változtatni is az egyszerű posztóhim mintáján és néha szőtték a fenyőágas mintát. Ez is négy nyisttel és mégy lábítóval szőtték, de a befogdosásnál kellett figyelmesebb legyen a szövőasszony.

Szőtték vékonyabb posztót is. Ez volt a kettős posztó, amit 2 nyisttel 2 lábító használatával vékonyabb fonaltól szőtték. Ezt néha festett gyapjúsálakkal (fekete, barna, piros zöld) kockázták, csíkozták.

A négyes posztóból készült a meleg férfiruha. Szürke posztóból a téli ünnepi férfi nagykabát, az ujjas. Ennek gallérjára szép fekete báránybőrt tettek. Ujját, zsebjeit, hátul a derekát, az alját a háton befutó karcsúsító vonalakat fekete gömbölyű zsinórral vagy szélesebb, lapos zsinórral díszítették. Elöl a gombolóját szintén zsinörgombolással oldották meg. Zsinórból volt az egyik oldalon felrakott gomblyukas rész. Ezeket a zsinörgombolásokat és zsinórokat nagyvárosi nagy áruházakból hozták falura is. Még emlékszem kislány koromban, amikor édesanyám küldte a szomszédok által megrendelt zsinórozás számait, vagy az üzlet által elküldött anyagmintákat Budapestre a nagykovácsi üzletházba, 2-3 hét múlva érkezett az áru csomagban.

Tiszta fehér posztóból varrták a székelyharisnyát. Ennek szabása jellegzetes volt, testhezálló, ellenzős, rejtett nadrágszíjtartóval és a harisnya alsó végén hosszú kengyelkötővel. A székelyharisnyákat legtöbb esetben fekete zsinórral, de a fiatal legényeknek készítették piros, zöld vagy kék zsinórral is.

Mivel a harisnyaszabás több tudást igényelt a szabóktól, nem minden szabó tudta kiszabni. Ebben az utolsó jó mester Pál Dénes bácsi volt, aki megtanított több fiatal szabót a mesterségre, de tudását és szabásmintáit átadta varrónő menyének, Pál Györgyné- Gizellának, aki szakértelemmel műveli a férfi és női székelyruhák készítését.



Szürkére, feketére vagy barnára festett posztóból készítették a csizmanadrágot (nálunk priccsesnadrágnak is nevezték).

A székely harisnya mellé fekete posztóból készítettek székely zsinóros kiskabátot. Ezek zsinórgombolós díszítése kisebb volt az ujjas díszítésénél és míg az ujjasra nagyobb és hosszúkás gombokat varrtak, a mellényre és kiskabátra kisebb gömbölyű zsinórgombokat varrtak. A székely mellény hátát sokszor selyemből, szatinból varrták, a mellény hátát kis övvel és csattal enyhén összehúzták.

Az eddig leírt ruhadarabok a férfiaknak ünnepre készültek. A téli mindennapos használatra, munkára az ujjasnál valamivel rövidebb bőröslájbít, bőröskabátot használták. Ezt nem nagyon díszítették, esetleg két oldalt egy-egy csattal, a zsebknél bőr szegéllyel. A téli vastag posztóruhához csizmát és báránybőr sapkát viseltek.



A posztószövésnél megemlítettem, hogy szőttek asszonyaink vékonyabb, kettős posztót is. Ebből készült a férfiak nyári ruhája, a lányok és asszonyok hosszú kabátjai, kosztümjei.

A sok-sok munkával megtermelt posztó minden singjét felhasználták. Ez a természetes anyagból készült ruhanemű meleg volt, tartós, egészséges és szép.



POSZTÓ VÁNYOLÓK REMETÉN

Emlékek, szerkezet, munka

A gyapjú megmunkálásáról szóló írásaimat szeretném kiegészíteni ezzel a témával. Ismereteimet megerősítette és sok mindennel kibővítette Ivácson Molnár Ferenc 74 éves remetei lakos, aki jelenleg síremlékek készítésével foglalkozik és nagyon sokat tud a fenti témáról. Így a cikkben felsorolt tények, emlékek legalább 80%-a tőle származik.

Gyermek- és ifjúkorát, házasember korának jórészét, gyermekei születését itt élte, ahol emberi emlékezet óta az első ványoló volt. Mindenben segített édesapjának, ami az Eszenyő patakára épített vízajtó építmények (így nevezem, mert nem gép és sokkal több, mint a szerszám) karbantartását, működtetését jelentette. A portájukon volt ványoló, malom, mosató és deszkavágó gáter. Elmondta, hogy édesapja többször is megmutatta neki, hogy a lakásuktól felfelé az Eszenyő patakán a mostani erdőpásztor házig 6 vízi fűrész volt. Ezeknek a helyeit még most is ismeri, mert láthatók a régi ember készítette vízárkok, vagy építmény maradványok nyomai.



Most lássuk a felmenőit azon a portán, ahol a remetei utolsó ványoló működött. Az első ványolót 1850 körül dédnagyapja Ivácson Molnár István készítette más vízi eszközökkel kiegészítve (malom, fűrész, mosató) . Ennek a munkának a folytatója és a karbantartója legkisebb fia, Ivácson Molnár József volt, aki 1882-ben született. Az apa, Ivácson Molnár István egyik nagyobb fiának is épített Ivácson Molnár Péternek kb. 300 méterrel alább egy malmot a lakóházával egyben az Eszenyő patak mentén. Ez volt a belsőség, a szülői adomány az indulásra. Ivácson Molnár József fia Ivácson Molnár Pál volt, az interjú alanyom édesapja, aki élete folyamán végig hű maradt a szülői portához és szeretettel folytatta apjától kapott örökségét élete alkonyáig, amikor ő is beköltözött fiához, Ivácson Molnár Ferenchez Remetére, a faluba. Itt halt meg.



Ivácson Molnár Ferenc ma is tisztelettel őrzi apjától kapott vagyonát és emlékeit. Fenntartja a lakást és az eszközöket, látogatható és beindítható állapotban a vízi fűrész kivételével. Apja mellett kétszer vett részt az eszközök



karbantartásában és megújításában. Harmadszor egyedül végezte el ezt a munkát. Minden újítás alkalmával próbáltak valamit változtatni, jobbítani.

A ványoló szerkezete: kb. 500 méterrel feljebb a patakból elválasztanak egy árkot. Ennek szélessége 140, 150 méter. A mélysége legalább 50-60 cm. Az árok az eszközökhöz közeledve a gátnál kiszélesedik. A gátról a víz három lágban (részben) jön le. Az egyik megy a nagy vízkerékre, mely a malmot és a ványolót is működteti. A másik lágból megy a cserge mosatóra.

A középső üres járatú, melyen nagy víz esetén leeresztik a fölösleges vizet. A ványoló és a malom szerkezete a lakóház része erre a célra épített malomházban van. A nagy kerék tengelyének átmérője 70-80 cm vastagságú, a malomkerék átmérője 180 cm. A kerék szélessége 45-50 cm. A vastag tengelybe be van vésve 2 laboda, egyik vízszintesen, másik függőlegesen. A két laboda forgása által emelgeti a botokat, melyek a ványoló egyik jelentős részébe a válluba esnek vissza és verik a vízben lévő posztót. A posztót szabályosan úgy rétegelik a válluba, hogy előbb a hosszát verjék a botok. Egy bizonyos idő után úgy rétegelik, hogy a szélességét verjék. A posztó minőségétől, illetve a posztót alkotó fonal pergetésétől függ, hogy mennyit veretik, de rendszerint 24-30 órát. Mikor késznek látszik a posztó, kiszedik a válluból és szépen kisimítva rudakra terítik, ha már majdnem száraz, állandó simogatás és szoros tekeréssel feltekerik. Ez a munka tulajdonképpen a vasalás helyett van. A posztó így áll legalább 10-12 órát, majd újra rúdra terítik és teljesen kiszáritják. Szárazon ismét feltűrik szorosan. Ha nem simítják ki teljesen simára, a posztóból készült ruhán mindig látszik a gyűrődés. Ezt a munkát a férfi, a ványolós végzi, a feleség esetleg besegít a válluból való kiszedésnél vagy a posztó feltűrésénél.

A ványoló feljavításakor mindig változtattak, modernizáltak valamit. Az utolsó feljavításakor Ivácson Molnár Ferenc a 70-80 cm átmérőjű tengelyt vastengelyre cserélte, de bevonta deszkával, hogy eredetibb legyen. A lakásban és a malomban villanymotor segítségével ég a villany és szól a rádió.



A nagyapa háza közelében az unoka, Ivácson Molnár Attila szép hétvégi házat épített, szabadtéri fürdővel, kemencével és halastóval. Gyönyörű a táj. Attilának is van két fia. Ivácson Molnár Ferenc lányai után is szép számmal vannak unokák. Így remélhetőleg fennmarad ez a hagyomány, amely a régmúltat, a jelent és a jövőt is jelenti. Mindezt láttam június 7-én. Megjegyezni kívánom, hogy a nevükben lévő Molnár egy tiszteletre méltó ragadvány név, amely őseik foglalkozásából származik.

Jó lenne, ha községünk asszonyai, lányai még most is szőnék a posztót, melyből a legegészségesebb, legmelegebb és legszebb ruhadarabok készülnek.

Isten segítsen meg, hogy így legyen!

Füstös Rozália

Ny. tanítónő